

NACKA KOMMUN
Miljöenheten

9

2014-02-20

M08-66

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4

INKOM: 2013-11-27
MÄLNR: M 5585-11
AKTBIL: 34

Naturvärdesinventering

Österviksträsk, Nacka kommun

CALLUNA

Natur Vatten Miljö

Innehåll

Uppdraget	3
Naturvärdesinventering	3
Metod	3
Beskrivning av inventeringsområdet.....	4
Beskrivning av delområden och naturvärden	5
Bedömning livsmiljöer.....	10
Bedömning av fågellivet	11
Referenser.....	13

Kontaktperson för denna rapport: Mova Hebert
Fältinventering: Mova Hebert
Rapport: Mova Hebert
Kvalitetsgranskare: Annika Stål Delbano, Anna Sandström
Beställare: Erstaviks godsförvaltning
Internt projektnummer: MHT0052

Datum rapport: 2013-07-12. Version: Slutrapport.

Adress:
CALLUNA AB
Torsgatan 30
113 21 Stockholm

Telefon:
08-518 077 62

E-post: info@calluna.se
Nätadress: www.calluna.se
Postgiro 638 59 58-1
Bankgiro 5969-0826
013 12 65 95

Uppdraget

Markägaren har ansökt om att på fastigheten Erstavik 25:1 få utföra schaktning, pålning och utfyllnad i av Österviksträsk. Efter att ha inkommit med en MKB har kommunenbett den sökande att återkomma om flera frågor. Närboende och naturskyddsföreningen liksom Nacka miljöråd har även de lämnat synpunkter som delvis sammanfaller med kommunens synpunkter.

Calluna har haft i uppdrag att utreda de frågeställningar som finns i Nacka kommunens yttrande över MKB, daterad 2012-08-17.

Sökande bör klargöra för områdets beskaffenhet och värden i fältskikt och sådana knutna till markskiktet, områdets betydelse för groddjur och områdets insektsfauna. Även områdets betydelse för sjövegetation och fiskfaunan bör klargöras enligt yttrandet. Området bedöms ingå i livsmiljö för mindre hackspett och förutsättningarna för denna art utreds också.

Tre fältbesök har skett för att studera områdets förutsättningar idag. Särskilt har förutsättningarna för groddjur, insekter och vattenvegetation studerats. Vidare har en bedömning av fågellivet gjorts.

Grunden till samtliga bedömningar är en naturvärdesinventering för området, där naturvärden bedöms på en generell nivå med utgångspunkt i artförekomster av indikatorarter och strukturer.

Naturvärdesinventering

Metod

Calluna har utfört en naturvärdesinventering av Österviksträsk enligt remissversionen för Naturvärdesinventering (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning enligt svensk standard ftSS 199000 (sis.se/tk555). Det huvudsakliga syftet med en Naturvärdesinventering (NVI) är att beskriva och värdera naturområden av betydelse för biologisk mångfald i ett avgränsat område. NVI resulterar i avgränsning av områden och naturvärdesklassning, objektbeskrivningar samt en övergripande rapport. Skalan för naturvärdesklasser består av: mycket högt naturvärde, högt naturvärde, påtagligt naturvärde och visst naturvärde. Område som inte uppfyller kriterierna för naturvärdesobjekt tilldelas klassen lågt naturvärde. I standarddokumentet definieras naturvärdesklasserna.

Naturvärdesbedömningen bygger på de ekologiska förhållandena och artfynd av

s.k. naturvårdsarter, vilka definieras i standarden. Arter eftersöks i den omfattning som behövs för att göra naturvärdesbedömningen. Arterna är ett verktyg för att göra naturvärdesbedömningen.

Beskrivning av inventeringsområdet

Österviksträsk ligger i Nacka kommun, mellan väg 228 och Saltsjöbadsvägen precis vid Saltsjöbanans station "Östervik".

Området ligger i ett av de områden som pekas ut ha höga helhetsvärden i Nacka kommuns grönstrukturplan från 2008: "Området är relativt stort och har därmed möjligheter att hysa en stor artrikedom. Spridningsmöjligheterna är goda... En annan viktig aspekt på Nackareservatet - Erstavik som helhetsområde är rikedomen på naturtyper." (Ekologigruppen AB, 2008)

Häradskartan från 1900 visar ett öppet träsk (bild 1). Området uppges ha varit föremål för torvbrytning (Ragnarsson 2012). Därefter verkar de södra delarna ha påverkats av utfyllnad för väg 228. Idag domineras träsket av al- och björkskog.

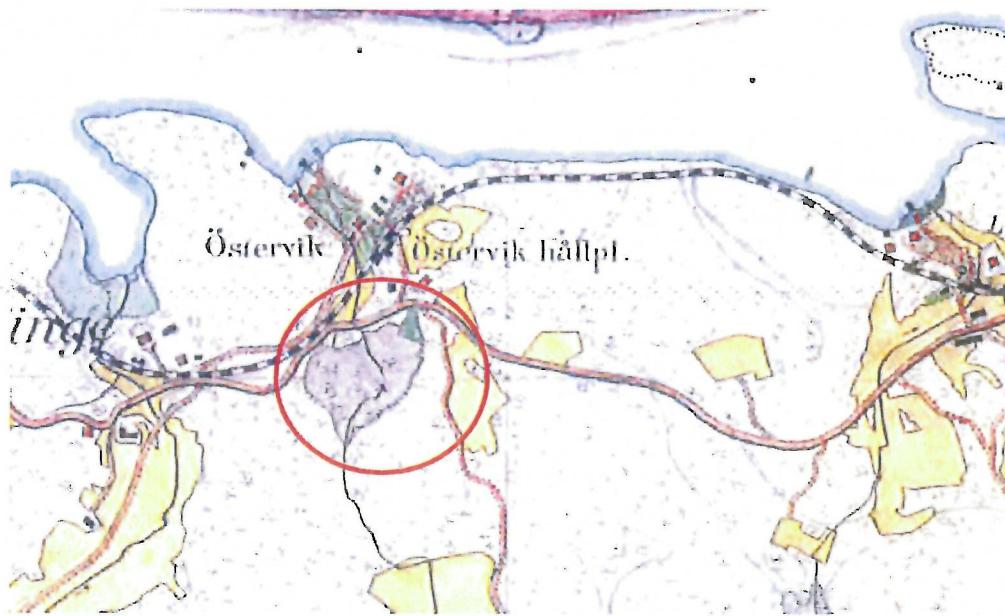

Bild 1, Österviksträsk på Häradskartan från början av 1900-talet

I vissa delar finns ett välutvecklat buskskikt av viden. I vattnet är vattenbläddra mycket utbredd och dominarar stort.

Närområdet till träsket består till största delen av tall- och ädellövskog.

Beskrivning av delområden och naturvärden

Vid naturvärdesinventeringen delades våtmarken in i 10 olika delområden (naturvärdesobjekt), utifrån aktuella miljöer och naturvärden, gränserna mellan dessa naturvärdesobjekt syns på karta 1 längre fram i rapporten.

Sumpskog (Delområde 5-8) klass 2, påtagligt naturvärde

Våtmarken är i sin helhet att beskriva som en sumpskog. Inom sumpskogen har tre typer av miljöer identifierats, uppdelade i 4 delområden.

Delområde 7: Sumpskog med välutvecklat trädskikt

I området växer björk och al i trädskicket, buskskikt saknas (bild 2). Träden är upp till tre decimeter i diameter. Det är svårt att avgöra trädens ålder då de växer mycket långsamt i en våtmark med permanent vattenyta. Troligtvis etablerade sig träden då väg 228 byggdes. I beståndet finns ett stort inslag av döda och döende träd. Liggande död ved finns i mindre omfattning. Björkticka, fnössticka och sälgticka noterades. I vattnet växer rikligt med vattenbläddra. I södra delen finns fler rotvältor som erbjuder växtplass för t ex blåsstarr och videört. Gräsand och knipa häckar här. Grågås noterades rasta under våren.

Delområde 8: Sumpskog med välutvecklat träd- och buskskikt:

Detta liknar delområde sju, men har även ett välutvecklat buskskikt med sälgs, jolster och andra viden. Här är förekomsten av vattenvegetation sparsammare.

Bild 2: sumpskog med välutvecklat trädskikt, al och glasbjörk domineras.

Delområde 5 och 6: Sumpskog, strandzon och en liten öppen miljö

I strandkanten växer asp, björk och andra trädslag, delvis med ett tätt buskskikt av viden (bild 3). Det finns många fallna trädstammar som ligger i vattnet, vilket ger god tillgång på grövre död ved. Skogsnäppa sågs vid ett par tillfällen under häckningssäsong och det indikerar att den troligen häckar här. Vid den norra strandkanten noterades rom från vanlig groda (bild 6). Här noterades även flera vuxna individer av både vanlig groda samt åkergröda. Delområde 6 är en liten ö som bildats av nedfallna trädstammar. Här växer frossört, blåsstarr, videört och fackelblomster. I vattnet intill den lilla ön finns vattenpilört och svärdslilja.

Bild 3: kantzonen med inslag av asp, björk, al och ek. Här skapas mycket död ved genom båverfällen och dränkning

Omgivande skogsmark (delområde 1-4 samt 9-10)

Våtmarken är omgiven av skog på fast mark. Här har fyra delområden med naturvärde avgränsats: 1, 2, 4 och 9. Delområde 3 och 10 består också av skogsmark, men dessa områden har lägre värden och beskrivs därför inte närmare.

Delområde 4; klass 1 b mycket högt naturvärde

Området består av ädellövskog som domineras av ek med grova, värdefulla ekar samt en grov ask (bild 4). Ett par av ekarna och asken har håligheter och är delvis döda. Det finns god förekomst av död ved i området. Några av ekarna står halvväppet mot angränsande öppen mark. Även tall med en diameter på ca 3-4 dm förekommer i området liksom asp. I fältskiktet växer liljekonvalj, ängskovall och viol. Det finns även en stark föryngring av ask. Ask växer naturligt på frisk till fuktig, näringssrik, mullrik mark, gärna med rörligt ytnära grundvatten.

De rödlistade arterna rutskinn (NT) (observation hämtad från artdatabanken) och ekticka (NT) finns i området liksom ask (VU). Signalarten blanksvart trädmyra noterades också.

Bild 4: Grov ek i delområde 4.

Delområde 1 och 2: Blandskog norr omträsket, klass 2, påtagligt naturvärde

Delområdena domineras av blandskog med tall och ek. De grövsta tallarna finns i delområde 1 och har en diameter på 5-6 dm. På en av de grövre tallarna påträffades utgångshål av reliktbock. De grövsta ekarna har en diameter på cirka cirka 4 dm (delområde 2). En del av ekarna har nedsatt vitalitet och bidrar med död ved i form av döda grenar. Död ved förekommer i övrigt i form av en död asp, björk och ett par döda tallar.

Buskskicket är generellt dåligt utvecklat, men det finns inslag av bärande buskar som blåbär och fläder. Fältskicket växlar mellan att vara näringsgynnat med brännasslö och tuvtåtel till mer ostört med blåbärsris. Vårärt noterades.

Naturvårdsarterna snok, huggorm och spår efter reliktbock påträffades (bild 5). Reliktbock är rölistad i kategorin NT och knuten till solbelysta gamla tallar.

Delområde 9: Blandskog väster omträsket, klass 3 visst naturvärde

I detta område finns en brant med en del nedrasade block. Här förekommer spridda tallar och ekar. En del av ekarna har döda grenar och inslag av död ved. I fältskicket förekommer blåbärsris, träjon, och gräs. Branten har en varmt mikroklimat och bedöms vara en övervintrings- och vistelseplats för kräldjur.

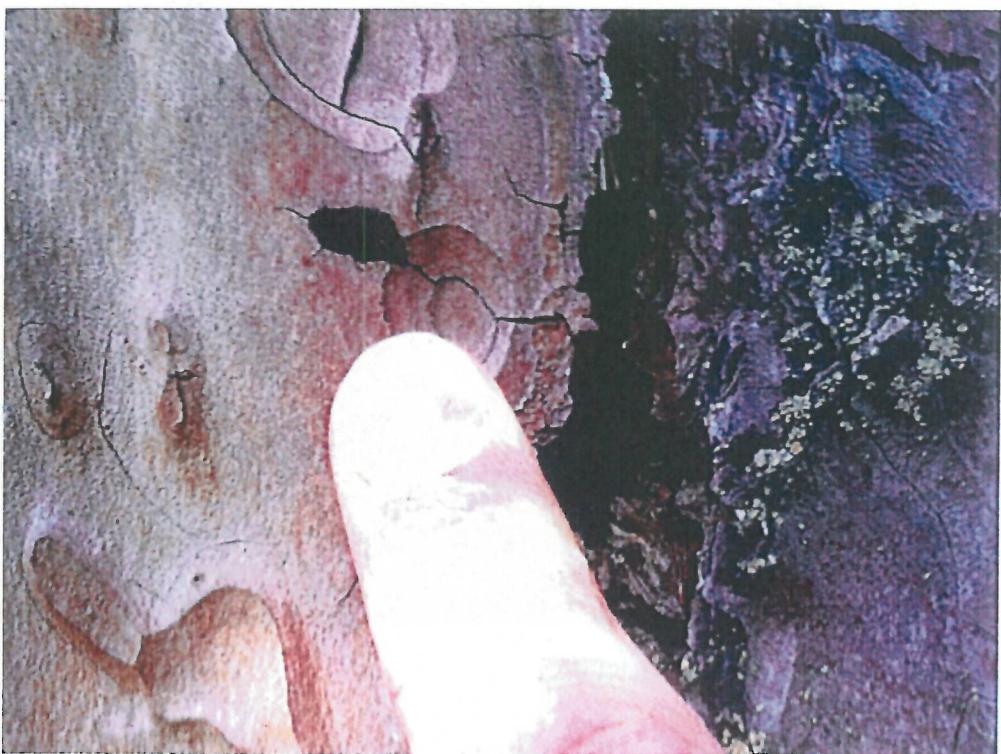
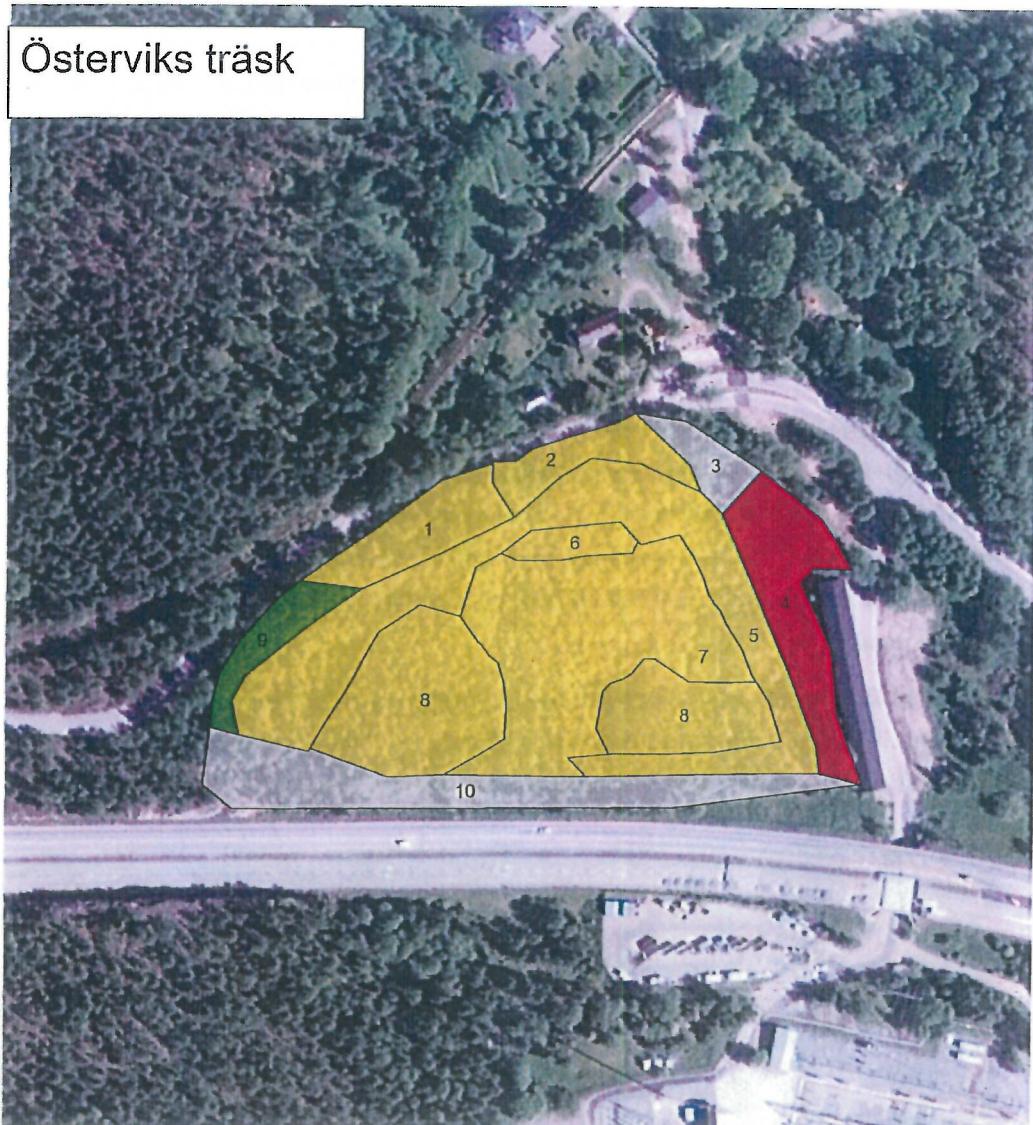

Bild 5: Grov tall med kläckhål från reliktbock i delområde 1.

Naturvärde

0

1b

2

3

50 25 0 50 Meter

Karta 1: Delområden (naturvärdesobjekt) i Österviks kärr med närområde.

Bedömning livsmiljöer

Livsmiljön i det inventerade objektet ska enligt den standardiserade metoden bedömas efter en fyrdelad skala: dåliga förutsättningar som livsmiljö, vissa förutsättningar som livsmiljö, goda förutsättningar som livsmiljö, samt mycket goda förutsättningar. I denna studie görs bedömningar för:

- Sumpskog
- Ekskog och blandskog, samt värden knutna till tall

Sumpskogen

Sumpskogen i inventeringsområdet bedöms ha **goda förutsättningar som livsmiljö**. I standarden definieras den klassen så här: "*Godta ekologiska förutsättningar för biologisk mångfald. Det är uppenbart att det finns ekologiska förutsättningar av betydelse för biologisk mångfald. Enstaka ekologiska förutsättningar som kan förväntas i biotopen saknas dock eller hade kunnat förekomma i större mängd eller vara av högre kvalitet.*"

I bedömningen har vägts in att våtmarken ligger relativt isolerat och är omgiven av vägar. Förutsättningarna för groddjur bedöms i dagsläget som goda, men populationerna är sårbara då området inte ligger nära andra (kända) lekvatten.

Bild 6: Romklumper av vanlig groda i delområde 5

Inga fiskar konstaterades i våtmarken. Det ger förutsättningar för groddjur och vattenlevande insekter. Ingen undersökning av evertebrater har gjorts, men flickslända (troligtvis *Coenagrion puella*) flög i området. Tidigare har nattsländelarver, brun mosaiktrollslända, blågrön mosaiktrollslända, smaragdflickslända och blodröd ängstrollslända observerats i området (Fors, Hubendick 2012). I vattnet sågs en mindre dykarskalbagge, buksimmare, skräddare och dammsnäcka.

Vegetationen i träsket domineras av vattenbläddra. Där vattenbläddran är beståndsbildande verkar den konkurrera ut de flesta andra vattenväxter. Det kan tyda på att våtmarken är näringsfattig. Vattenbläddran kan komplettera med näring från djurplankton, vilket de flesta andra växter inte kan.

Även andra arter förekommer dock: blåsstarr, hundstarr, vattenpilört, kråkklöver, frossört, fackelblomster och videört.

Ekskog och blandskog

Ekmiljön i nordväst, tillsammans med blandskogen norr om våtmarken bedöms ha **goda till mycket goda förutsättningar som livsmiljö** för eklevande arter. Det förekommer gamla ekar och rödlistade arter och signalarter finns i området. Det inventerade området har samband med flera rika ekområden t ex kring Drevinge och kring Östervik i närheten av det inventerade området (Länsstyrelsens inventering av jätteträd).

Förekommande tallar finns i blandskog med ek och tall. Tallarna står glest och i en ljus miljö och det ger goda förutsättningarna för att de ska bli gamla och utveckla värden. Det finns troligen ett samband med tallmiljöer i Nackareservatet, längskusten norr om Östervik osv. Det ger **goda till mycket goda förutsättningar för naturvärden knutna till tall**.

Sammantaget bedöms skogsmarken kring träsket ha **goda förutsättningar för vedlevande insekter och vedsvampar**. Området bedöms också ha **goda förutsättningar kräldjur** och är en övervintringslokal för groddjur.

Bedömning av fågellivet

I våtmarken häckar och vistas arter som knipa, gräsand, skogsnäppa, gråhäger och grågås. Våtmarken har goda ekologiska förutsättningar för att hysa dessa arter med god tillgång på föda, och boplatser för de arter som häckar (skogsnäppa, gräsand och knipa).

Det finns också förutsättningar för hackspettar, större hackspett observerades i området. Mindre hackspett kräver som regel minst 40 ha äldre lövdominerad skog inom ett cirkla 200 ha stort område (Wikander m fl 2001). Tillämpar man dessa data bör man kunna ringa in områden som ingår i häckningsrevir inom

rimligt flygavstånd genom att utgå från kända revir. En sökning inom närområdet till Östervik (artportalen Svalan) ger en trolig häckning (Fisksätra, rapporter om trolig häckning 2010 och 2011) där Österviksträsk troligen ingår i reviret. Uppgifter om trolig häckning finns även från Tollare och norra delen av Nackareservatet. Fåglar från dessa revir kan nyttja Österviksträsk under vinterperioden då olika individer kan ha överlappande revir. Österviksträsk har goda förutsättningar att ingå i häckningsrevir för mindre hackspett.

I området finns i övrigt vanligt förekommande arter: talgoxe, blåmes, grå flugsnappare, svarthätta, trädgårdssångare, lövsångare, trädkrypare, nötväcka, koltrast och stjärtmes (Fors och Hubenick 2012)

Referenser

Artdatabanken Börje Pettersson 2011. Artfaktablad om mindre hackspett 2011-01-20.

Artdatabanken 2010 Mora Aronsson. Artfaktablad om ask SLU 2010-12-08

Artdatabanken 2002 Stellan Sunhede. Artfaktablad om rutskinn, SLU 2012-06-19

Ekologigruppen 2009: Biologisk mångfald i Nacka Underlagsrapport till grönstrukturplan för Nacka kommun

Wiktander, U. 1998. Reproduction and survival in the lesser spotted woodpecker. Effects of life history, mating system and age. Doktorsavhandling, Lunds universitet.

Opubllicerade:

Fors R. och Hubendick G. 2012 : Synpunkter över ansökan om utfyllnad av våtmark vid Östervik, Naturskyddsföreningen i Nacka och Naturskyddsföreningen i Saltsjöbaden.

Ragnarsson C. 2012. Yttrande om mål M5585-11, 2012-07-30.

Nacka kommun, 2012: Yttrande över ansökan om tillstånd för vattenverksamhet på Erstavik 25:1, 2012-08-17.

Digitala:

Inventering av jätteträd, databas levererad från Länsstyrelsen i Stockholms län 2012

Utdrag av rödlistade arter i området från artdatabanken 2012-04-27

Personlig kommunikation

Håkan Sandsten: om vattenbläddra

